

OVER WANDELSTOKKEN EN TABAKSGENOT.

Het is een ieder bekend dat de wandelstok van onze voorvaderen uit de 18e en 19e eeuw vaak meer te bieden had dan steun bij het gaan. Met zijn zware knop vormde hij een geduchte casse-tête en niet zelden verborg hij ook een degen of priem waarmee men zich te weer kon stellen tegen het gespuis dat in die dagen 's heren wegen onveilig maakte.

En wie heeft niet op school het verhaal horen vertellen van de listige smokkelheer die, de scherpe controle ten spijt, kans zag zijderupsen het land uit te smokkelen en aldus het zijdemonopolie kon doorbreken?

Minder bekend is dat ook tabakliefhebbers hun wandelstok of bamboe dienstbaar wisten te maken aan hun edele passie.

Zo zijn in enige - ook Nederlandse - collecties 19e eeuwse stokken te vinden die een ruimte bevatten waarin een houten of aarden pijp bewaard kan worden, op dezelfde wijze als in de welbekende meestal met snijwerk of koperbeslag versierde pijpekassen. (zie figuur 1.) De lange gouwenaar kon, breekbaar als hij was, een deugdelijke bergplaats voor onderweg wel gebruiken.

Had de pijp een erg lange steel, zoals bijvoorbeeld het geval was met de bruingomspijpen, het vormde geen probleem; langer dan de stok was de steel van de pijp zelden.

In een Franse collectie zag ik eens een dergelijke pijpstok, waarvan de houten knop tevens de kop van de pijp vormde die, zolang de pijp als zodanig buiten gebruik was, met een dekseltje kon worden afgesloten. De eveneens houten steel van de pijp stak in de schacht van de wandelstok. (zie figuur 2.)

Nimmer ben ik een stok tegengekomen die in zijn geheel tevens een pijp was.

Toen in de 17e eeuw het gebruik van snuiftabak in zwang geraakte, zocht men naar een bewaarmogelijkheid die tegelijk handig en elegant moest zijn. De snuifdozen die men, hetzij voor eigen gebruik, hetzij om er een ander mee te vereren, liet vervaardigen, vertonen een bijna onbegrijpelijke verscheidenheid van vormen en materialen. Voor de wandelaars onder de snuifgenieters was een bijzondere mogelijkheid weggelegd: hun wandelstok.

Men vindt ze niet veelvuldig, maar ze zijn er, de wandelstokken waarbij in de houten of ivoren knop een ruimte is uitgespaard waarin het kostelijke snuifpoeder met lieflijke namen als " milles fleurs " en " tabac à la Rosa " droog en veilig voor de wind kon worden opgeborgen.

Enige jaren geleden werd mij door een zeer gastvrije Haarlemse drogist een fraaie wandelstok met zware ivoren knop getoond. Deze stok, die aan de beroemde plantkundige Carolus Linnaeus (1707-1778) zou hebben toebehoord, bevatte in de greep zo een snuifreservoir. (zie figuur 3.)

Wandelstokken als die hiervoor zijn beschreven, werden zelden in serie vervaardigd. De opdrachtgever benaderde een ebeniste en deze ontwierp dan de stok naar de eisen van de laatste mode en - voor wat betreft de uitvoering en de toe te passen materialen - volgens de wensen van de besteller. Sommige wandelstokmakers waren vermaard in de wijde omtrek en een produkt van hun hand gold als een benijdenswaardig bezit.

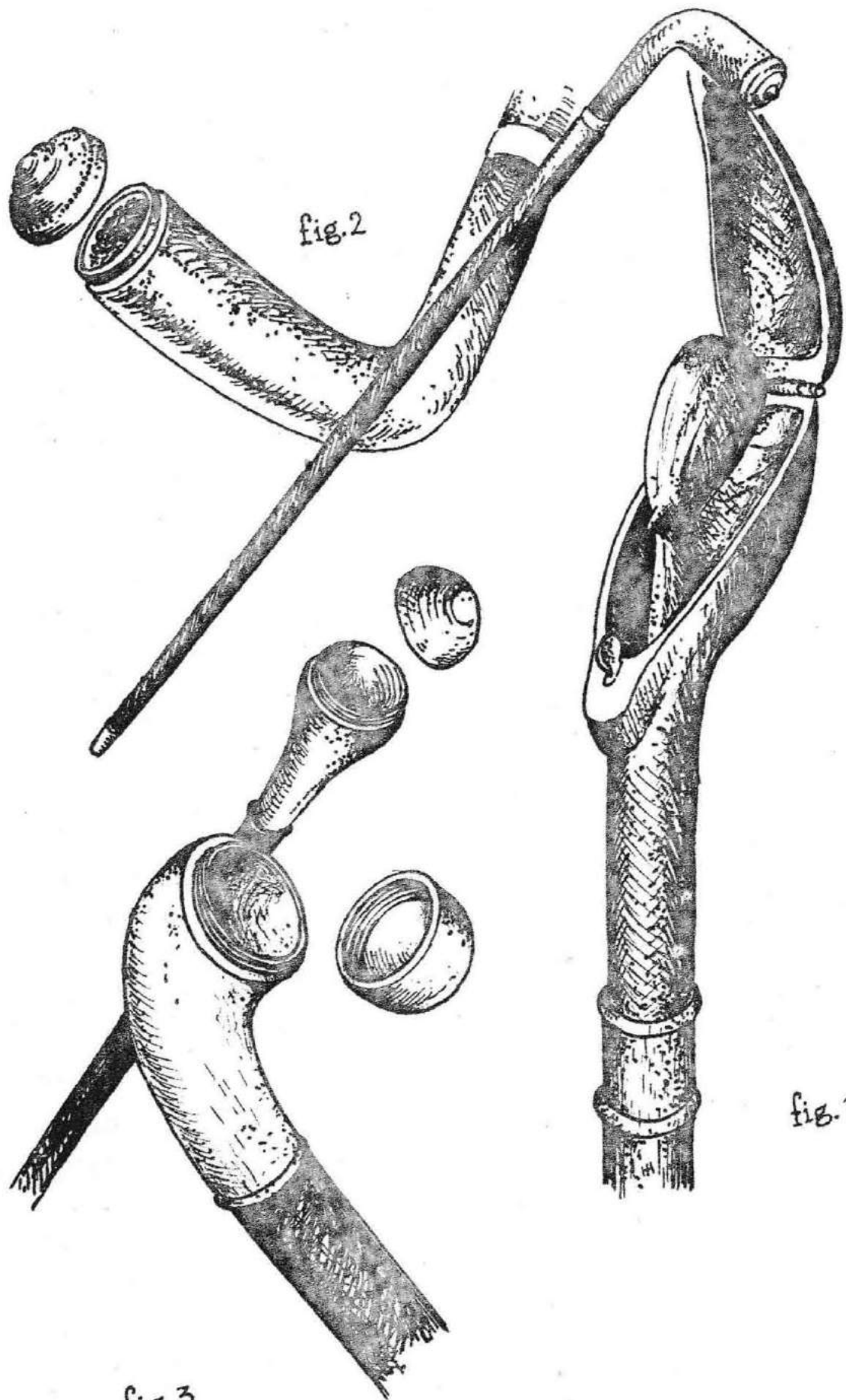

fig. 2

fig. 1

fig. 3